

Titania AS  
[Tellenes@sweco.no](mailto:Tellenes@sweco.no)  
2017

20. august

## Naturvernforbundets innspill til planoppstart og planprogram for nytt deponi for Titanias avgangsmasser

Vi viser til brev datert 07.06.2017 fra Sweco med varsling av planoppstart og planprogram for nytt deponi for Titanias avgangsmasser og kommer her med våre kommentarer til planprogrammet og prosessen rundt det.

### Manglende alternativ om alternativ bruk av avgangsmassen

I høringsbrevet blir det vist til at hensikten med planarbeidet er å finne en ny deponiløsning for avgangsmassen som per i dag blir deponert fordi det foreløpig ikke er funnet bærekraftige løsninger for alternativ bruk. Alternativ bruk av massene vil derimot utredes i en egen, parallell prosess.

Vi mener dette helt klart burde sees i sammenheng. Flere løsninger med alternativ bruk av avgangsmasse, eventuelt kombinert med tilbakefylling i dagbruddet, burde bli vurdert på lik linje med de ulike deponialternativene. Nødvendigheten av, og eventuelt størrelse på nødvendig deponi, henger direkte sammen med hvor mye av massen som utnyttes, og dermed hvor mye som eventuelt må deponeres. Å vurdere dette i to parallelle prosesser gir derfor liten mening.

Det blir i høringsbrevet vist til at det vil være behov for en deponiløsning uavhengig av om det blir funnet en løsning for alternativ bruk, for å sikre en robust drift for Titania. Spesielt i en overgangsfase vil nok dette være riktig, men det vil kunne være snakk om en helt annen størrelsesorden, og dermed et mye mindre inngrep enn de deponialternativene som blir foreslått i planprogrammet. Det blir også nevnt at muligheter for tilbakefylling av avgangsmassene i dagens dagbrudd skal vurderes. Internasjonalt er det mange godt utviklede teknikker for tilbakefylling, som blir sett på som beste miljømessige praksis. Rundt 50 prosent av massen kan vanligvis føres tilbake i gruva. Kombinert med alternativ bruk av store deler av massen vil dette kunne eliminere behovet for nytt deponi. Dersom noe av overskuddsmassen må bli deponert, så må det skje slik at ressursene kan bli brukt i framtida.

Vi vil også peke på at avfallsforskrifta (kap 17-5) krever at det blir lagt fram et fullstendig forslag til en avfallsforvaltningsplan (kap. 17-7) med avfallsreducerende tiltak, som en del av søknaden om å etablere et deponi.

*«Formålet med planen er å hindre eller redusere avfallsproduksjonen og de negative miljøkonsekvensene av den, å fremme nyttiggjøring av mineralavfall dersom dette er miljømessig fornuftig og å sikre sikker disponering av mineralavfall på kort og lang sikt.»*

Det vil med andre ord si at utredning av alternativ bruk av massene må være en del av arbeidet med å etablere en ny deponiløsning. Et av formålene med dette kravet om forslag til fullstendig avfallsforvaltningsplan som inkluderer ulike former for avfallsreducerende tiltak, er at det vil være stor forskjell på å planlegge et deponi for totalmengden av avgangsmasser, sammenlignet med et deponi for restmassene etter avfallsreducerende tiltak.

## **Fremtidens mineralnæring**

Mineraler er ikke-fornybare ressurser, og skal mineralutvinning ha en fremtid i Norge må den bygge på fornuftig ressursbruk, og ikke gå på bekostning av viktige naturverdier og bærekraftige næringer. Som det også blir vist til i planprogrammet er avgangsmassene fra Titania i utgangspunktet en ressurs – helt til det blir dumpet i et deponi. Avgangsmassen kan blant annet brukes i produksjon av betong og teglstein, i kystvernprosjekter og som tildekkingsmateriale for forurenset sjøbunn.

Med et 50-80 års perspektiv på den nye løsningen som blir valgt nå er det viktig å tenke fremtidsrettet. For Titania bør dette være en gylden anledning til å vri profilen sin i en mer miljøvennlig retning. En god miljøprofil blir viktigere og viktigere innenfor alle sektorer av dagens samfunn, og gruvenæringen er intet unntak. Ved å satse på alternativ bruk og tilbakefylling av avgangsmassen i stedet for en gammeldags deponiløsning, har Titania muligheten til å ta en lederposisjon i fremtidens mineralnæring.

For forvaltningen bør dette være en anledning til å stille krav som er en miljønasjon verdig. Internasjonalt har det de siste 10 årene vært et sterkt og voksende fokus på bærekraftig bergverksdrift, og flere land har satt nye standarder og krav på bakgrunn av internasjonal forskning og fokus på biologisk mangfold. I følge mineralstrategien skal norsk mineralnæring være blant verdens mest miljøvennlige og aktivt søke fremtidsrettede løsninger. Da kan vi ikke tviholde på gammeldagse deponiløsninger, men heller lære av f.eks India, som har et nasjonalt mål om gruver uten avfall, EU som arbeider for usynlig gruvedrift, eller Polen og England som gjennom avgiftssystemer har klart å fremme alternativ bruk av avgangsmasse fra gruvedrift.

## **Bærekraftig bruk av våre felles vannforekomster**

Rent vann er ingen selvfølge i Europa lengre, heller ikke i Norge. Dette er bakgrunnen for EUs vannrammedirektiv som trådte i kraft i 2000. Et av EUs viktigste og mest ambisiøse miljødirektiv. I 2007 implementerte Norge EUs vannrammedirektiv i en nasjonal vannforskrift for å sikre en bærekraftig vannforvaltning i et langsiktig perspektiv.

Vår nasjonale vannforskrift har som formål å sikre en helhetlig og bærekraftig bruk av vannet rundt oss. Og da snakker vi om alt vann rundt oss; innsjøer, tjern, bekker, elver, fjorder og grunnvann. I vannforvaltningen blir disse kalt vannforekomster. Miljømål settes for å beskytte vannmiljøet mot forringelse, og å forbedre og gjenopprette miljøtilstanden der tilstanden ikke er god nok.

### Vannforskriften, §12 og krav til økologisk tilstand

Foreslåtte tiltak må ses i lys av §12 i vannforskriften som skal vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Bruk av §12 må begrunnes.

Deponering av avgangsmasser fra gruvedrift vil for alle foreslåtte områder påvirke vannforekomstene i negativ retning, som med svært stor sansynlighet vil medføre dårlig eller svært dårlig miljøtilstand for de aktuelle vannforekomstene både i sjø og på land. Dette er å gå i feil retning med tanke på målet med vannforskriften og vannforvaltning som er å sikre en bærekraftig bruk av alt vann.

Utvidelse av anleggsområdet for Titanias virksomhet ved å ta i bruk nytt deponi på land vil utvilsomt påvirke vannforekomsten negativt, men også store landområder blir lagt under avgangsmassene og naturområder vil forringes og ødelegges. I tillegg er faren for avrenning fra deponier på land stor og vil kunne få uante konsekvenser på sikt. Det er store kunnskapsmangler og behov for mer utredning og overvåkning for å ta kunnskapsbaserte avgjørelser.

Utfra lovverk (Naturmangfoldloven) og overordnede retningslinjer, skal følgende prinsipper legges til grunn i vurderingen av alternative løsninger for deponering av avgangsmasser:

- At den økologiske tilstanden blir opprettholdt.
- At arter, bestander, økologisk funksjon og produksjonsevne blir opprettholdt.
- At miljøbelastningen blir vurdert samlet, og ikke hver enkelt virkning for seg.
- At tiltakshaver er økonomisk ansvarlig for å forebygge, reparere og erstatte miljøskader.
- At valg av tiltak skal være kunnskapsbasert, og i mangel på kunnskap gjelder føre-var-prinsippet.

## **Sjødeponi er uaktuelt**

Etter sterke internasjonale kampanjer og motstand, er det i dag bare Norge, Tyrkia, Indonesia, Filippinene og Papua New Guinea som bruker sjødeponi, mens stadig flere land har direkte, eller implisitt forbud mot utslipp av gruveavfall til sjø. Etter en sterk reduksjon de siste 30 årene er det i dag bare 0,5% av verdens gruver som fortsatt praktiserer sjødeponi. Norge har halvparten av dem. Verdsbanken er sterkt kritisk til utslipp av gruveavfall til sjø<sup>1</sup>. Verdens største gruveselskap, BHP Billiton<sup>2</sup>, og verdens største gullgruveselskap, Goldcorp<sup>3</sup>, har begge erklært at de av omsyn til miljøet ikke vil praktisere utslipp av gruveavfall til sjø.

Londonkonvensjonen mot forurensing av havet og FNs miljøorganisasjon UNEP har i flere år samarbeidet for å få kontroll på utslipp av gruveavfall til sjø.<sup>4</sup> Verdens naturvernunion (IUCN) vedtok i fjor med overveldende flertall å gå inn for et forbud mot dumping av gruveavfall i sjø. Offentlige forvaltningsorgan i 53 land stemte for, bare Norge og Tyrkia stemte mot.

Tidligere erfaringer med sjødeponi fra Titania burde være nok til å skjønne at dette ikke er en god ide. Foreløpig resultat fra nye undersøkinger gjennomført av Havforskningsinstituttet

---

<sup>1</sup> Environmental, Health and Safety Guidelines for Mining, World Bank Group, dec. 2007

<sup>2</sup> Our Sustainability Framework, BHP Billiton, sept 2010.

<sup>3</sup> 2010 Online Sustainability Report

<sup>4</sup> Long-Term Programme for the London Convention and protocol (2013-2015), 24.01.2013 Collaboration with UNEP-GPA on mine tailings, Annex, page 17.

i sommer, viser at selv 30 år etter at dumpinga ble avsluttet i Jøssingfjorden er det nesten ikke oksygen i sedimentene og livet har ikke vendt tilbake til havbunnen.

*Jøssingfjorden er karakterisert med dårlig økologisk tilstand pga. endrete habitatforhold som følge av tidligere deponering fra avgangsmasser fra Titania gruver. Jøssingfjorden står i sterk fare for ikke nå fastsatte miljømål som er god økologisk tilstand inne 2021. Nye tiltak for å nå god miljøtilstand må settes i gang. For å finne riktige tiltak bør det gjennomføres ytterligere problemkartlegging i fjorden. Ref: Vann- nett*

Dette er tiltak som ikke lett lar seg gjøre og man vet av erfaring at dette er skader som koster samfunnet mange millioner å rette opp. Erfaringer fra Jøssingfjorden tilsier at man ikke skal tillate deponering i sjø.

Fjorder ble i 2011 plassert på den norske rødlista over truede naturtyper, og dersom kunnskapsbasert forvaltning skal være mer enn honnørord i lovverket, så er det opprydding og ikke ny forurensing som må være prioritert.

## **Samfunnsøkonomiske konsekvenser**

I kapittel 5.10 i planprogrammet blir det forklart hvordan samfunnsmessige konsekvenser vil bli vurdert. Vi savner her en beskrivelse av hvordan potensielle negative konsekvenser vil bli vurdert. Fra lignende saker tidligere har vi erfart at det blir lagt stor vekt på de positive økonomiske ringvirkningene av et tiltak, mens de negative samfunnsøkonomiske konsekvensene ikke blir tatt med i vurderingene. Eksempler på negative samfunnsøkonomiske effekter vil f.eks være negative effekter for fiskeri og havbruk dersom det blir åpnet opp for sjødeponi. Reiseliv, fiskeri og sjømat er næringer som er avhengige av rene fjorder og et godt internasjonalt omdømme, og kan bli sterkt skadelidende ved utslepp av gruveavfall.

Det blir i planprogrammet vist til viktigheten av Titania for verdiskapning og sysselsetting i Sokndal. Vi vil peke på at det vil være mulig å øke verdiskapning og sysselsetting ytterligere dersom det satses på næringsutvikling rundt bedre utnyttning og alternativ bruk av avgangsmassen.

Med vennlig hilsen

Hallgeir Langeland  
Naturvernforbundet i Rogaland

Silje Ask Lundberg  
leder, Naturvernforbundet

**Kopi:**  
[postmottak@sokndal.kommune.no](mailto:postmottak@sokndal.kommune.no)